

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 39. Практика педагогічна (виробнича)
у закладі дошкільної освіти в групах старшого дошкільного віку**

Освітньої програми:	Дошкільна освіта
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
на здобуття освітнього ступеню:	бакалавра
за спеціальністю:	012 Дошкільна освіта
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах старшого дошкільного віку (4 курс)
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: к.пед.н., доц. Мельничук Л. Б.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Протокол №1 від 27 серпня 2021 року

Завідувачка кафедри доц. Мельничук Л.Б.

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол №1 від 27 серпня 2021 року

Голова доц. Сойко І. М.

Гарант освітньо-професійної програми Дошкільна освіта доц. Пагута Т.І.

ВСТУП

Практика є невід’ємною складовою системи професійної підготовки педагога. Саме педагогічна практика забезпечує фундамент для формування основних педагогічних умінь та навичок майбутніх вихователів. Головною метою практичної підготовки студентів є сприяння вихованню професійних якостей і психічних властивостей особистості майбутнього спеціаліста, розвитку в студента інтересу до обраної професії. Під час педагогічної практики студент-практикант, спираючись на зразки методичних матеріалів та використовуючи настанови методиста, оволодіває основами конструктивно-планувальних, комунікативно-навчальних, організаційних, дослідницьких умінь.

Педагогічна практика в групах молодшого дошкільного віку за навчальним планом спеціальності 012 «Дошкільна освіта» проводиться у восьмому семестрі впродовж 8-и тижнів і передбачає закріплення набутих здобувачами вищої освіти теоретичних знань щодо виховання та навчання дітей старшого дошкільного віку під час вивчення навчальних дисциплін. Практика проходить згідно Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти у ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука», розробленого на підставі Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу в ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука».

Опис практики педагогічної (виробничої) у закладі дошкільної освіти в групах старшого дошкільного віку

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика виду практики	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 12 / 12 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 360/360	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах старшого дошкільного віку	
		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
		Кількість тижнів	
		8	8
Вид контролю: 7-й семестр: залік			

Мета практики – удосконалення у здобувачів 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахових компетентностей, формування професійних умінь з розвитку, навчання і виховання дітей старшого дошкільного віку; підготовка їх до професійного виконання функцій вихователя дітей старшого дошкільного віку, розвиток творчого потенціалу в педагогічній діяльності.

Завдання практики:

1) удосконалити вміння і навички здобувачів застосовувати психолого-педагогічні знання з дитячої психології, педагогіки дошкільної, анатомії та вікової фізіології з основами медичних знань, та фахових методик в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного віку;

2) проводити психолого-педагогічне спостереження за дітьми старшого дошкільного віку, скласти психолого-педагогічну характеристику дитини;

3) добирати методи, засоби, прийоми ефективної організації освітнього процесу, фізкультурно-оздоровчих заходів;

4) вчити самостійно проводити розвивальну й виховну роботу з дітьми старшого дошкільного віку, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості;

5) розвивати у здобувачів відповідальне ставлення до безпеки життєдіяльності дитини, виховувати турботливе ставлення до її розвитку і здоров'я;

6) стимулювати здобувачів до саморозвитку творчих і професійних здібностей.

У результаті проходження виробничої практики практиканти повинні знати:

- програмові вимоги до змісту освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку;
- способи активізації навчально-пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- організацію освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку;
- методику проведення занять з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти, художньо-продуктивної діяльності;
- методику формування екологічної культури дітей раннього та дошкільного віку, методику морального виховання дітей дошкільного віку, методику національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку;
- психолого-педагогічні особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку;
- методи, прийоми і форми роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

У результаті проходження виробничої практики студенти-практиканти повинні вміти:

- створювати предметне, мовленнєво-розвивальне середовище в групах старшого дошкільного віку;
- організувати режимні процеси, ігрову й самостійну діяльність, фізкультурно-оздоровчі заходи дітей старшого дошкільного віку;
- здійснювати діагностику рівнів психічного розвитку дітей старшого дошкільного віку;
- скласти конспекти занять відповідно до програмового змісту;
- проводити заняття з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти, художньо-продуктивної діяльності;
- оформлювати (виготовляти, розробляти) дидактичний матеріал для роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Компетентності, формуванню яких сприяє педагогічна практика:

Інтегральна компетентність. Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (КС):

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-21. Здатність виховувати дітей дошкільного віку на ідеях миру, дружби та взаєморозуміння.

Результати проходження практики:

ПР 01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку

ПР 05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР 06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР 07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР 11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР 12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР 14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР 17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР 21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 24. Володіти уміннями щодо виховання дітей дошкільного віку на ідеях миру, дружби та взаєморозуміння.

База практики: усі типи комунальних та приватних закладів дошкільної освіти (ясла, ясла-садок, дитячий садок, центр розвитку дитини, компенсуючого та комбінованого типу).

Умови проходження практики:

1. Основними теоретичними курсами, які готують студентів до цього виду педагогічної практики, є «Вступ до спеціальності», «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», «Педагогічна етика вихователя закладу дошкільної освіти та протидія булінгу», «Організація співпраці з родинами в закладі дошкільної освіти», «Теорія і методика організації ігрової діяльності», «Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку», «Дошкільна лінгводидактика», «Методика ознайомлення дошкільників із соціальним довкіллям», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності», «Основи природознавства з методикою», «Література дітей дошкільного віку», «Методика формування екологічної культури дітей раннього та дошкільного», «Теорія і методика морального виховання дітей дошкільного віку», «Методика національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку» та ін.

2. Організація практики керівником практики починається із настановної конференції, на якій проводиться інструктаж щодо її організації, ведення й оформлення документації.

3. Для проходження практики академічна група студентів розподіляється на підгрупи з 4 – 5 осіб, які направляються у ЗДО для роботи з однією групою дітей старшого дошкільного віку.

4. Обов'язковою умовою допуску студента до проходження педпрактики є проходження ним медичного огляду та відповідно оформлення медичної книжки.

5. За кожною групою студентів закріплюються керівник практики від фахової кафедри університету, який пропонує студентам завдання для активного спостереження за навчально-виховним процесом, контролює та аналізує проведення студентами самостійних видів роботи з дітьми, перевіряє фіксування спостережень у щоденнику.

6. Щоденно студенти повинні знаходитися в ЗДО 6 годин. Згідно з розкладом режимних процесів, у першій половині дня студент-практикант виконує завдання практики з 8⁰⁰ до 14⁰⁰, у другій половині дня – з 12⁰⁰ до 18⁰⁰.

7. Кожного робочого дня робота студента планується за визначеним програмою обов'язковим планом.

8. Студент-практикант веде щоденник педагогічної практики, який перевіряється вихователем (чи вихователем-методистом) кожного дня. У щоденнику відображається робота студента-практиканта згідно індивідуального плану, складеного на початку практики.

Важливою умовою проходження практики є вивчення студентом-практикантом інструктивних матеріалів щодо безпеки життєдіяльності дітей в умовах ЗДО.

ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

До обов'язків студента-практиканта входить:

- здійснювати свою роботу у відповідності до вимог Статуту ЗДО;
- виконувати розпорядження керівників практики (як з боку ЗДО, так і з боку університету);
- виконувати усі види діяльності, передбачені програмою практики в групах раннього віку, перспективним плануванням ЗДО та індивідуальним планом проходження практики студента-практиканта;
- дотримуватись правил виробничої дисципліни, морально-етичних норм спілкування з адміністрацією університету та ЗДО, вихователями, дітьми та батьками;
- дотримуватись правил техніки безпеки, заходів охорони здоров'я та збереження життя дошкільників;
- надавати гуманістичної спрямованості режимним процесам та освітній роботі ЗДО в цілому.

Під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО студент-практикант має право:

- вносити свої пропозиції щодо вдосконалення режимних процесів та освітнього процесу ЗДО;
- користуватись наочними посібниками, навчально-методичним забезпеченням групи та методичного кабінету ЗДО.

Студент, який має академічну заборгованість, до проходження навчальної педагогічної практики в ЗДО не допускається. У разі невиконання студентом-практикантом програми практики з поважних причин, розпорядженням університету дозволяється проходження практики до кінця навчального семестру без відриву від занять в університеті.

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Керівник (методист) навчальної педагогічної практики має право:

- постійно відвідувати ЗДО з метою контролю за виконанням студентами-практикантами завдань практики;
- перевіряти ведення поточної документації (щоденника практики, планування режимних процесів групи та освітнього процесу ЗДО);

- ознайомитися з нормативно-правовою документацією ЗДО і навчально-методичними посібниками групи дітей середнього віку;
- вести облік відвідування студентами-практикантами ЗДО, за яким вони закріплені;
- вказувати на недоліки, давати методичні рекомендації та висловлювати побажання щодо освітньої діяльності практиканта в ЗДО;
- аналізувати й оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- брати участь у роботі комісії при підведенні підсумків
- педагогічної практики та вносити пропозиції щодо оцінювання результатів роботи студентів-практикантів;
- пропонувати кандидатуру студента для участі у конкурсі на кращого студента-практиканта.

Керівник (вихователь-методист) педагогічної практики в ЗДО зобов'язаний:

- створити належні умови для проходження студентами даного виду практики й оформлення всієї необхідної документації;
- надавати консультації та допомагати студентам-практикантам у розв'язанні всіх проблем, які виникають під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО;
- відвідувати та оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- консультувати студентів-практикантів у складанні сценаріїв розваг;
- контролювати ставлення практикантів до завдань практики та їх виконання;
- перевіряти всі види робіт, передбачені програмою виробничої педагогічної практики в ЗДО.

Педагогічна практика студентів заочної форми навчання

Студенти-заочники залежно від наявності в них педагогічного досвіду та з огляду на характер іншої практичної діяльності поділяються на три групи:

- 1) студенти, які працюють педагогічними працівниками за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 2) студенти, які працюють педагогічними працівниками не за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 3) студенти, які не мають досвіду педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи звільняються від педагогічної практики та подають керівнику практики такі документи: – характеристику з місця роботи (підписану директором закладу дошкільної освіти); – копію трудової книжки (завірену керівником закладу освіти); – довідку від адміністрації закладу освіти із зазначенням кількості годин щотижневого навантаження.

Студенти-заочники другої групи проходять педагогічну практику в закладах освіти без відриву від виробництва.

Студенти-заочники, які належать до третьої групи, можуть проходити педагогічну практику в закладах освіти за місцем проживання або в закладах освіти, визнаних базами практик університету. Організацію та керівництво педагогічною практикою студентів-заочників здійснюють керівники практики від кафедр.

ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

У перший день практики зі здобувачами проводиться настановна конференція на факультеті, у процесі якої здобувачі ознайомлюються з метою, завданнями, змістом програми педагогічної практики, місцем проведення, тривалістю практики, відповідальним керівником практики, обов'язками та правами студента-практиканта; консультуються з керівниками практики та методистами від кафедри щодо інструктажу з техніки безпеки та трудової дисципліни в закладі дошкільної освіти, порядку оформлення звіту, переліком звітної документації та особливостями захисту матеріалів виробничої практики.

Після настановчої конференції здобувачі ознайомлюються із закладом дошкільної освіти: провідними напрямками роботи закладу на сучасному етапі, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями закладу. Студент-практикант розробляє індивідуальний план роботи на період практики.

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ГРУПАХ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Змістовий модуль I. Ознайомлення з роботою закладу дошкільної освіти

- вивчення умов діяльності груп дітей дошкільного віку в ЗДО;
- участь у бесідах із директором ЗДО, вихователем-методистом, вихователями з метою ознайомлення з особливостями освітнього процесу в ЗДО;
- складання індивідуального плану студента-практиканта на період педагогічної практики;
- ознайомлення з документацією педагогічної практики та вимогами щодо її ведення;
- ознайомлення з планом освітньої роботи в групах дітей дошкільного віку, документацією вихователя в закріпленій за студентом віковій групі (середня група).

Змістовий модуль II. Вивчення особливостей розвивального середовища ЗДО

- ознайомлення зі специфікою освітнього процесу в групах дітей середнього дошкільного віку;
- ознайомлення з особливостями розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя;
- аналіз змісту і структури розвивального середовища груп середнього дошкільного віку: обладнання, добір іграшок і дидактичного матеріалу (демонстраційного та роздаткового), його відповідності педагогічним, психічним і гігієнічним вимогам;
- ознайомлення з планом навчально-виховної роботи вихователя групи і засобами, які використовує вихователь у освітньому процесі;
- вивчення особливостей роботи закладу дошкільної освіти з батьками вихованців.

Змістовий модуль III. Освітньо-виховна робота студента-практиканта

Освітньо-виховна робота студента-практиканта у ролі вихователя;

- проведення студентами-практикантами фрагментів життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку (Наприклад: ранок: прийом дітей, спостереження, бесіда, ранкова гімнастика, гімнастика пробудження тощо; проведення фрагменту заняття; денна прогулянка, підготовка до обіду, обід тощо) у парі з вихователем, їх аналіз та самоаналіз;
- виготовлення наочно дидактичного обладнання;
- залучення студентів-практикантів до активної участі у соціальному проекті;
- самостійне проведення студентами-практикантами фрагментів життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку, їх аналіз та самоаналіз;
- участь у громадському житті педагогічного колективу закладу дошкільної освіти.

Змістовий модуль IV. Проведення відкритих залікових форм роботи в освітньому процесі дошкільного навчального закладу (залікові проекти)

- проведення, самоаналіз, аналіз відкритих залікових занять за самостійно складеним конспектом;
- проведення та самоаналіз розваги за самостійно складеним конспектом;
- спостереження і аналіз фрагментів процесів життєдіяльності і занять з дітьми середнього дошкільного віку, проведених студентами-практикантами;
- проведення сюжетно-рольової гри.

Зміст педагогічної практики орієнтовно розподіляється таким чином:

1-й тиждень. Ознайомлення з закладом дошкільної освіти - базою педагогічної практики. Бесіда з директором, вихователем-методистом, медсестрою і вихователями груп дітей середнього дошкільного віку. З'ясувати тип закладу дошкільної освіти, укомплектованість його педагогічними кадрами, їх кваліфікаційний рівень; віковий склад груп дошкільного віку; особливості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Екскурсія-огляд бази проходження педагогічної практики з метою ознайомлення з умовами щодо виховання дітей дошкільного віку. Ознайомлення з документацією педагогічної практики та вимогами щодо її ведення. Розподіл студентів для щоденної самостійної роботи в групі середнього дошкільного віку (з урахуванням їхніх побажань). Обговорення можливої участі студентів-практикантів у роботі педагогічного колективу на період навчальної педагогічної практики. Бесіда з вихователями, знайомство з дітьми, встановлення комунікації з метою вивчення індивідуальних особливостей дітей. Складання індивідуального плану студента-практиканта на період педагогічної практики та оформлення щоденника педагогічної практики під керівництвом керівника практики. Ознайомлення зі змістом і структурою розвивального середовища: обладнання групової кімнати, підбір іграшок і наочно-дидактичних матеріалів (демонстраційних та роздаткових), обладнання ігрової, навчальної, трудової діяльності. Ознайомлення з особливостями освітнього процесу у закріпленій віковій групі у першу і другу половини дня. Вивчення способів організації навчально-виховного процесу в групах дошкільного віку у закріпленій групі; розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя. Ознайомлення з планом освітньої роботи з дітьми середнього дошкільного віку, його складовими та змістовим наповненням.

2-й–3-й тиждень. З'ясування психолого-педагогічних особливостей взаємодії вихователя з батьками дітей. Обговорення з вихователем форм і методів співпраці з батьками дітей. Участь у проведенні фрагментів організації життєдіяльності в парі з вихователем (процесів життєдіяльності, фрагментів занять, прогулянок тощо). Продовження вивчення індивідуальних особливостей дітей середнього дошкільного віку. Обговорення результатів спостереження навчально-виховної роботи з вихователем, керівником практики та їх висвітлення у щоденному плані роботи студента-практиканта. Відвідування консультацій викладачів дошкільної педагогіки, психології та спеціальних методик, вихователя-методиста з метою підготовки до самостійного проведення фрагментів організації життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку. Складання конспектів фрагментів організації життєдіяльності дітей в першу і другу половини дня, узгодження їх з вихователем закріпленої групи та затвердження керівником практики. Складання плану підготовки до проведення сюжетно-рольової гри. Складання сценарію розваги. Розподіл ролей. Затвердження керівником практики графіку проведення та взаємовідвідування відкритих заходів студентами-практикантами. Обговорення з вихователем закріпленої групи питання виготовлення дидактичного матеріалу. Участь у заходах, які проводяться в закладі дошкільної освіти.

4-й–7-й тиждень. Підготовка та проведення відкритих заходів. Розробка конспектів занять з обраного розділу програми виховання і навчання дітей, узгодження його з вихователем закріпленої групи та затвердження керівником практики. Самостійне проведення процесів життєдіяльності дітей в I і II половину дня. Самостійне проведення студентами-практикантами занять з різних розділів програми. Участь у підготовці до проведення виховного заходу. Проведення сюжетно-рольової гри. Проведення розваги для дітей.

8-й тиждень. Упродовж цього тижня студент-практикант оформляє звітну документацію та готується до участі в підсумковій конференції за результатами практики. Завершення виготовлення дидактичного матеріалу, його презентація. Кожен студент-практикант готує письмовий звіт про роботу під час виробничої практики і мультимедійну презентацію про хід практики.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. Звіт про проходження практики.
2. Характеристика на студента-практиканта з виставленою оцінкою, завірена підписом керівника ЗДО та печаткою.
3. Щоденник студента-практиканта з індивідуальним планом проходження практики.
4. Психолого-педагогічна характеристика дитини старшого дошкільного віку.
5. Конспекти залікових занять (з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти) з відповідною наочністю до них.
6. Самостійно виготовлений наочний дидактичний посібник.
7. Конспект заходу щодо виховання на ідеях миру з дітьми старшого дошкільного віку
8. Мультимедійна презентація про проходження практики

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Підсумковий контроль здійснюється після завершення виконання завдань і змісту навчальної практики в групах дітей старшого дошкільного віку.

Орієнтовна оцінка видів діяльності за рейтинговою системою

№ з/п	Вид діяльності	Оцінювальні бали
1	Аналіз результатів психолого-педагогічних спостережень (щоденник)	10
2	Психолого-педагогічна характеристика дитини старшого дошкільного віку	5
3	Мультимедійна презентація про проходження практики	10
4	Наочний дидактичний посібник	5
5	Конспект заходу щодо виховання на ідеях миру з дітьми старшого дошкільного віку	5
6	Самостійне проведення занять з дітьми старшого дошкільного віку	50
7	Звіт про проходження практики	5
8	Захист результатів педагогічної практики	10
	Разом	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	Студент-практикант ґрунтовно ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку; поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, та продемонстрував їх творче використання у виховній та освітній роботі.	90 – 100 балів	відмінно

В	Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку; поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, на достатньому рівні проявив професійно значимі якості: дисциплінованість, організованість, відповідальність, доброзичливість тощо; продемонстрував дослідну компетентність при проведенні діагностик діяльності	82 – 89	добре
С	Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку, поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, та продемонстрував вміння їх використовувати у виховній та освітній роботі з дітьми раннього віку; на достатньому рівні проявив професійно значимі якості особистості: дисциплінованість, організованість, відповідальність, доброзичливість, продемонстрував наявність професійних знань, умінь та навичок, необхідних для роботи вихователя з дітьми раннього віку, розуміння потреби в їх поглибленні й удосконалюванні.	75 – 81	
D	Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми молодшого дошкільного віку; поглибив й закріпив теоретичні з психології, педагогіки, на низькому рівні продемонстрував дослідну компетентність при проведенні діагностик діяльності вихователя\ продемонстрував низький рівень професійних знань, умінь та навичок, необхідних для роботи вихователя з дітьми молодшого дошкільного віку.	69 – 74 балів	задовільно
Е	Студент-практикант частково виконав програму практики; продемонстрував доволі низький рівень професійної та дослідної компетентності; низьку якість виконання завдань та певних видів роботи під час проходження	60 – 68 балів	

	практики; низьку якість оформлення підсумкової документації.		
FX	Студент-практикант не виконав програми практики; продемонстрував професійну та дослідну некомпетентність; низьку якість виконання завдань та всіх видів роботи під час проходження практики; низьку якість та несвоєчасність здачі підсумкової документації.	35 – 59 балів	незадовільно
F	Студент-практикант опанував незначну частину програми практики, має нечіткі уявлення про об'єкти та явища педагогічного процесу, виявляє здатність елементарно викласти думку; не впорався із практичним завданням. Не має можливості повторного проходження практики.	1– 34 балів	

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бевз Н. О. Спостереження в першій молодшій групі дошкільного навчального закладу : метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.
3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
4. Богиніч О. Л. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей старшого дошкільного віку: Метод. посібник для викор. в дошк. навч. закладах. Тернопіль, 2014. 224 с.
5. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: Мовленнєві ігри, ситуації, вправи: Навч. посібник. Київ, 2014. 304с.
6. Богуш А., Ходурська Т. Українська потішка у дитячому садку // *Дошкільне виховання*. 1990. №3. С. 18.
7. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль, 2013. 294 с.
8. Бурова А. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі. *Дошкільне виховання* № 11.
9. Бушанова Т. У бібліотеці. Сюжетно-рольова гра для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2021. № 3.
10. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2008. 128 с.
11. Гавриш Н. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3 – 8.
12. Горопаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Н.М. Горопаха, Т.І. Поніманська. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 280 с
13. Граємо з найменшими: конспекти ігор-занять // *Палітра педагога*. 1990. №1. С. 24-27

14. Данилова О. О. Пальчикові ігри. Київ, 2008.
15. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В. О. Огнев'юк ; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.. Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
16. Дитяча ігротека для дошкільників 5-6 років: Підручник для дошкільних навч. закладів. Харків, 2012. 288 с.
17. Дошкільна освіта. Наскрізна програма практик: навчальні матеріали, методичні рекомендації, схеми занять. Навчально-методичний посібник (для спеціальності 012 Дошкільна освіта) / Розробники: Котелянець Н. В., Горська О. О., Мартін А. М., Демченко Ю. М., Нікітіна О. О., Кіндей Л. Г., Жигора І. В., Вдовенко В. В., Радул О. С., Цуканова Н. М., Баранюк І. Г., Шарапова Т. А., Міненко О. О. / Упорядники: О. О. Нікітіна, О. О. Горська. ЦДПУ імені Володимира Винниченка. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 192 с.
18. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. для вищ. навч. закл. Суми, 2010 . 318 с.
19. Ігрова діяльність старших дошкільників. Харків, 2011. 304 с.
20. Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році» : лист Міністерства освіти і науки України від 30.07.2020 №1/9-411. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
21. Коваленко О. М. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі: Посібник для студ. вищ. навч. закладів. Харків, 2012. 239 с.
22. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОРМ Ференець В.Б., 2020. 44 с.
23. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320 с
24. Методичні рекомендації щодо взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист Міністерства освіти і науки України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1545/MON_546_Vzajemodija_ZDO_batkaty.pdf
25. Народні ігри. Для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку/Упорядник Ю. Є. Бардакова Харків, 2007.
26. Народні традиції у вихованні дошкільнят [Текст] : метод. розробка на допомогу вихователям / упоряд.: В. Скрипник, О. Страценко, О. Хоменко та ін. Київ, 2012. 128 с.
27. Нечипорук Н. І. Розвивальні ігри. Харків 2007. 205 с.
28. Новоселова С. Л. Развивающая предметная среда детства. Москва, 1995.
29. Ознайомлення дошкільників із довкіллям (За освітньою технологією «Довкілля» А. Богуш, В. Ільченко) / Дитячий садок. 2006. №47.
30. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навч.-метод. посіб. Київ, 2010. 318 с.
31. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти./ за ред. Г. С. Тарасенко. Київ, 2010. 320 с.
32. Організація спостережень в дитячому садку / упоряд. О. Ю. Харченко. Х.: Вид. група «Основа», 2007.
33. Павленко А. О. Гармонійний розвиток дитини через казку. Харків, 2010, 111 с.
34. Павлова Л. М. Розвивальні ігри-заняття. Харків: «Ранок», 2007.
35. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 456 с.
36. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Практикум: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 352 с.

37. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 року № 2628- III зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
38. Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально- дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2017 р. № 1633 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-igrovogo-ta-navchalno-didaktichnogo-obladnannya-dlya-zakladiv-doshkilnoyi-osviti>
39. Рибальченко І. М. Взаємодія з батьками. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 208с.
40. Рухливі, веселі, винахідливі. Дитячі ігри та розваги: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. Київ, 1995. 136 с.
41. Сарапулова Є. Фізіологічно доцільний режим дня. Дошкільне виховання. 2001. № 5. С. 13-15.
42. Сторонська І. Є. В різні ігри будем грати: розваги для старшого дошкільного віку: Посібник для педагогічних працівників ДНЗ. Тернопіль, 2011. 96 с.
43. Чуб Н. В. Ігри упродовж дня. Харків, 2007.
44. Я у Світі. Програма розвитку дитини дошкільного віку від народження до шести років / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2019. 460 с.
45. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посібник. К.: Вища школа, 1993. с. 156-170.
46. Кістін Н. В. Серія планів-конспектів цільових прогулянок в природу територією дошкільного закладу. Інтернет-ресурс: [https:// dnz286mc.jimdo.com/app/download/.../Цільові+прогулянки+5+p.ж.pdf?t...](https://dnz286mc.jimdo.com/app/download/.../Цільові+прогулянки+5+p.ж.pdf?t...)
47. 745 ігор для дошкільників. 2010. 366 с.

**Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»**

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

**педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти
в групах старшого дошкільного віку**

(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет

педагогічний

Кафедра

загальної педагогіки та дошкільної освіти

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань

01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність

012 Дошкільна освіта

Освітня програма

Дошкільна освіта

_____4_____ курс, група _____, форма навчання денна (заочна)

Характеристика

здобувача вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

_____ (назва закладу освіти)

Рекомендована оцінка: _____

Керівник практики від підприємства, організації, установи _____

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

МП

«_____» _____ 20__ року

У характеристиці на студента-практиканта необхідно зазначити:

- рівень теоретичних знань, отриманих в університеті;
- наявність практичних навичок самостійного вирішення завдань за програмою практики;
- якості, які продемонстрував здобувач вищої освіти під час проходження практики;
- ступінь володіння й використання інноваційних технологій;
- вміння дотримуватись етичних правил поведінки;
- активність та ініціативність;
- ступінь володіння й використання форм та методів педагогічної діяльності;
- вміння будувати стосунки з дітьми, батьками та педагогами;
- повноту виконання програми практики та індивідуального завдання;
- вміння виготовляти дидактичний матеріал та використовувати його в роботі з дітьми;
- загальну оцінку проходження практики

Рекомендації щодо написання психолого-педагогічної характеристики дитини

Психолого-педагогічна характеристика дитини – це узагальнення об'єктивних даних, отриманих у ході: психологічної діагностики (тести, опитування, проєктивні методики тощо), безпосереднього спілкування з дитиною, спостереження за нею впродовж певного часу в різних ситуаціях, спілкування з ближнім оточенням дитини, батьками та вихователями. Обираючи дитину як об'єкт спостереження, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, пізнавального, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому студент-практикант повинен враховувати, що в роботі з дітьми дошкільного віку здебільшого не використовують стандартизованих психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються й уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу. Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує в матеріалах звіту з психології. При цьому студент-практикант повинен також зазначити в звіті свої зауваження, основні труднощі й проблеми, з якими зіткнувся практикант; відзначаються умови та фактори успішного дослідження дошкільника. Бажано висловити власні припущення науково-практичного характеру, рекомендації. До звіту обов'язково додаються: матеріали експериментальних досліджень, бланки, підрахунки, малюнки дитини, відгуки вихователів, батьків, фотографії та ін. Вони підшиваються, підклеюються або міцно закріплюються.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анатомо-фізіологічні особливості дітей 5-6 років

Вік 5-6 років дитина за рік може вирости на 7-10 см. Протягом шостого року швидко збільшуються довжина кінцівок, ширина таза й плечей.

Розвиток опорно-рухової системи дитини до п'яти-шести років ще не завершено. Кожна з 206 костей продовжує мінятися за розміром, формою, будовою, причому в різних костей фази розвитку неоднакові. Між костями черепа зберігаються хрящові зони, тому ріст головного мозку може тривати. До шести років у дитини добре розвинені великі м'язи тулуба й кінцівок, але як і раніше слабкі дрібні м'язи, особливо кистей рук. Тому діти відносно легко засвоюють завдання на ходьбу, біг, стрибки, але утруднюються у виконанні вправ, що вимагають роботи дрібних м'язів.

Розвиток вищої нервової діяльності характеризується прискореним формуванням ряду морфо-фізіологічних ознак. Так, поверхня мозку шестирічного дитини становить уже більше 90% розміру поверхні кори головного мозку дорослої людини. Бурхливо розвиваються лобові частки мозку. Завершується, наприклад, диференціація нервових елементів тих зон, у яких здійснюються процеси, що визначають успіх складних розумових дій: узагальнення, усвідомлення послідовності подій і причинно-наслідкових відносин тощо.

Так, діти старшого дошкільного віку розуміють складні узагальнення. Наприклад, раніше вони засвоїли, що під поняттям “одяг” маються на увазі різні предмети: пальто, плаття, сорочка, штани тощо. Тепер вони здатні виділяти ознаки, що поєднують різні групи, наприклад, можуть усвідомити, що іграшки, меблі, посуд поєднує те, що всі вони

зроблені руками людини. У дітей розширюються уявлення про основні види взаємозв'язків між живою й неживою природою. Все це створює можливість засвоєння дошкільниками систематизованих знань.

На шостому році життя дитини вдосконалюються основні нервові процеси: збудження й особливо гальмування. У даний період трохи легше формуються всі види умовного гальмування. Удосконалювання диференційованого гальмування сприяє дотриманню дитиною правил поведінки. Діти частіше роблять “як треба” і утримуються від недозволеного.

Однак завдання, засновані на гальмуванні, варто розумно дозувати, тому що вироблення гальмівних реакцій супроводжується зміною частоти серцевих скорочень, подиху, що свідчить про значне навантаження на нервову систему.

Властивості нервових процесів (збудження й гальмування) – сила, урівноваженість і рухливість – також удосконалюються. Діти швидше відповідають на питання, змінюють дії, рухи, що дозволяє збільшувати щільність занять, включати в рухові вправи елементи, що формують силу, швидкість, витривалість. Проте властивості нервових процесів, особливо рухливість, розвинені недостатньо. Дитина часом повільно реагує на термінове прохання, у необхідних випадках не може швидко зреагувати.

У дітей п'яти-шести років динамічні стереотипи, що становлять біологічну основу навичок і звичок, формуються досить швидко, але перебудова їх утруднена, що теж свідчить про недостатню рухливість нервових процесів. Дитина, наприклад, негативно реагує на зміну звичного укладу життя. З метою вдосконалювання рухливості нервових процесів і додання гнучкості формованим навичкам використовують прийом створення нестандартної (на час частково зміненої) обстановки при проведенні рухливих ігор, режимних заходів тощо.

Розвиток психічних процесів дітей 5-6 років

У старшому дошкільному віці пізнавальне завдання стає для дитини суто пізнавальним (потрібно опанувати знаннями), а не ігровим. У неї з'являється бажання показати свої вміння, кмітливості. Активно продовжують розвиватися пам'ять, увага, мислення, уява, сприйняття.

Сприймання. Продовжує вдосконалюватися сприйняття кольору, форми й величини, будови предметів; відбувається систематизація уявлень дітей. Вони розрізняють і називають не тільки основні кольори і їхні відтінки за освітленням, але й проміжні колірні відтінки; форму прямокутників, овалів, трикутників. Сприймають величину об'єктів, легко вишиковують у рядок до десяти різних предметів.

Пам'ять. У віці 5-6 років починає формуватися довільна пам'ять. Дитина здатна за допомогою образно-зорової пам'яті запам'ятати 5-6 об'єктів. Обсяг слухової вербальної пам'яті становить 5-6 слів.

Мислення. Діючи з образами, дитина уявляє реальну дію з предметом та її результат і таким шляхом розв'язує задачу. Це наочно-образне мислення. У старшому дошкільному віці продовжує розвиватися образне мислення. Діти здатні не тільки розв'язати завдання в наочному плані, але й розумово здійснити перетворення об'єкту. Розвиток мислення супроводжується освоєнням розумових засобів (розвиваються схематизовані й комплексні уявлення, уявлення про циклічність змін). Діти 5 років не вміють ще виділяти суттєві зв'язки в предметах і явищах і робити узагальнені висновки.

Крім того, удосконалюється здатність до узагальнення, що є основою словесно-логічного мислення. Ж. Піаже показав, що в дошкільному віці у дітей ще відсутні уявлення про класи об'єктів. Об'єкти групуються за ознаками, які можуть змінюватися.

Однак починають формуватися операції логічного додавання й множення класів. Так, старші дошкільники при групуванні об'єктів можуть урахувати дві ознаки. Як приклад можна привести завдання: дітям пропонують вибрати самий несхожий об'єкт із групи, у яку входять два кола (великий і малий) і два квадрати (великий і малий). При цьому кола й квадрати різняться за кольором. Якщо показати на яку-небудь із фігур, а

дитину попросити назвати саму несхожу на неї, можна переконатися: вона здатна урахувати дві ознаки, тобто виконати логічне множення. Як було показано в дослідженнях вітчизняних психологів, діти старшого дошкільного віку здатні міркувати, даючи адекватні причинні пояснення, якщо аналізовані відносини не виходять за межі їхнього наочного досвіду.

Мовлення. Продовжує вдосконалюватися мова, у тому числі її звукова сфера. Діти можуть правильно відтворювати шиплячі, свистячі й сонорні звуки. Розвиваються фонематичний слух, інтонаційна виразність мови при читанні віршів, у сюжетно-рольовій грі, у повсякденному житті. Діти використовують практично всі частини мови. У дитини-дошкільника з'являється оригінальне словотворення. Розвивається зв'язне мовлення. Дошкільники можуть переказувати, розповідати за картинкою, передаючи не тільки головне, але й деталі.

Уява. П'ятирічний вік характеризується розквітом фантазії. Особливо яскрава уява дитини виявляється в грі, де вона діє дуже захоплено. Розвиток уяви в старшому дошкільному віці обумовлює можливість створення дітьми досить оригінальних і послідовних історій. Розвиток уяви стає успішним у результаті спеціальної роботи з його активізації.

Образи уяви у дітей можуть носити своєрідний характер, оскільки вони можуть бути близькі до ейдетичних образів, які при всій яскравості і стійкості характеризуються особливістю процесуальних образів — вони самі мимовільно змінюються з кожним новим моментом.

Увага. Зростає стійкість уваги, розвивається здатність до її розподілу й переключення. Спостерігається перехід від мимовільного до довільної уваги. Обсяг уваги становить на початку року 5-6 об'єктів, під кінець року – 6-7.

На початку дошкільного віку увага, пам'ять, уява носять мимовільний характер. Перелом настає тоді, коли під впливом нових видів діяльності, нових вимог, які ставляться перед дитиною дорослим, виникають особливі задачі: зосередити і утримати на чомусь увагу, запам'ятати матеріал і потім його відтворити, побудувати задум гри, малюнка тощо. Тоді і починають формуватися спеціальні дії уваги, пам'яті, уяви, завдяки яким останні набувають довільного характеру.

Алгоритм складання характеристики

Перед тим як написати характеристику на дитину, потрібно мати при собі план, щоб документ був інформативним і мав чітку структуру. Отже, потрібно вказати:

- загальні відомості про малюка (анкетні дані, адресу проживання, період відвідування дитячого садка);
- опис сім'ї (склад, статус, виховний вплив);
- фізичне і психічне здоров'я дитини;
- характеристика діяльності (ігрова, пізнавальна, навички самообслуговування);
- поведінка під час занять;
- риси характеру.

СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИТИНИ

1. Загальні відомості про дитину – прізвище, ім'я, по батькові, вік. Найменування ЗДО, тип і номер групи.

2. Відомості про родину та особливості сімейного виховання. Соціально-економічна характеристика родини. Найбільш авторитетні та найулюбленіші для дитини члени родини. Члени родини, з якими дитина проводить найбільше часу. Стиль сімейного виховання (гіперопіка, гіперпротекція, потурання тощо).

3. Стан здоров'я дитини (діагнози, особливості психофізичного розвитку). Стан сенсорно-перцептивної системи – зір, слух. Розвиток моторики.

4. Розвиток особистості дитини. Індивідуальні особливості, які мали прояв ще в ранньому дитинстві. Динаміка й характер змін у процесі розвитку особистості дитини. Кризові та психотравмуючі ситуації в житті дитини (гострі чи хронічні). Соціально-побудові навички, рівень адаптованості дитини. Ставлення до провідної діяльності (гри) відповідно віку. Особливості організації ігрової діяльності. Улюблені ігри. Пізнавальна активність. Вольові якості (самоконтроль, наполегливість, цілеспрямованість, організованість, дисциплінованість, відповідальність). Самооцінка (адекватна/неадекватна, завищена/занижена, впевненість у собі, своїх силах). Особливості характеру: сильні та слабкі сторони характеру. Царина інтересів (захоплення та схильності – наявність, стійкість, стереотипність, адекватність).

5. Індивідуально-психологічні особливості особистості дитини. Тип темпераменту, особливості вищої нервової діяльності (загальна активність, темпові характеристики діяльності, співвідношення збудження й гальмування, рухливість/інертність, витривалість, стресостійкість, інтровертованість/екстравертованість, адаптивність та ін.). Здібності: зміст, ступінь прояву. Особливості емоційної сфери (переважаючий настрій, інтенсивність емоційних реакцій).

6. Статус і особливості взаємин у дитячому колективі: лідер (офіційний, неофіційний), прийнятий, ізольований, відкинутий; товариський, нетовариський; ініціативний, залежний, агресивний, конфліктність, соціальна компетентність тощо. Труднощі в спілкуванні.

7. Рівень розвитку пізнавальних процесів: сформованість та особливості відповідно до віку, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, уяви, мовлення; інтелектуальні здібності, обізнаність.

8. Складнощі у вихованні та навчанні дитини. Характер складностей дитини (навчальні складнощі, відхилення в поведінці, емоційні проблеми, у чому вони виявляються). Аналіз причин ускладнень. Прогноз подальшого розвитку дитини.

9. Рекомендований індивідуальний підхід у навчанні та вихованні дитини. Постановка навчальних і виховних задач у роботі з дитиною. Рекомендації вихователям. Рекомендації батькам. Можливі напрямки корекції у вихованні цієї дитини.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ:

До проведення заняття допущено

« ____ » _____ 20__ р.

Вихователь: _____ (_____)

**КОНСПЕКТ
залікового заняття**

З _____

назва дисципліни

Заняття

проведене: _____ дата

У _____

назва ЗДО

Студентом-практикантом 4 курсу педагогічного факультету

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

_____
Прізвище, ім'я, по батькові.

Оцінка: « ____ » _____

Підпис вихователя: _____

Підпис методиста: _____

Рівне - 20__

Схема аналізу заняття

1. Дата.
2. Кількість дітей на занятті, їх вік.
3. Вид заняття.
4. Тема заняття.
5. Програмовий зміст.
6. Обладнання заняття.
7. Організація заняття: санітарно-гігієнічний стан кімнати, гігієнічна та педагогічна оцінка умов розміщення дітей, вихователя, демонстраційного, роздаткового матеріалу, підготовка і якість наочних посібників та атрибутів, зовнішній вигляд дітей і вихователя.
8. Оцінка програмового змісту заняття: відповідність програмових завдань програмовим вимогам вікової групи та рівню розвитку дітей, точність і повнота формулювання завдань, виховний та розвиваючий вплив даного програмового матеріалу, наявність ускладнень для підгрупи.
9. Структура заняття: основні компоненти, їх послідовність, логічність, завершеність. Доцільність тривалості складових занять.
10. Методи та прийоми, різноманітність, доцільність, відповідність завданням заняття і вікові дітей. Прийоми активізації і підтримки уваги та зацікавленості дітей. Прийоми забезпечення позитивного емоційного стану. Доступність, емоційність, лаконічність мовлення вихователя. Індивідуальна робота з дітьми. Характер спілкування вихователя з дітьми

Додаток Ж

Схема спостереження за об'єктом під час прогулянки:

Під час спостереження за явищами неживої природи доцільно користуватися такою схемою: 1. Оцінка краси, своєрідності явища природи; 2. Визначення доступних розумінню дітей причин явища; 3. Значення цього явища у природі та житті людини.

Під час спостереження за явищами живої природи (рослин, тварин) доцільно дотримуватися такої схеми: 1. Оцінка естетичного вигляду та особливостей будови; 2. Спосіб життя (для тварин), вимоги до життя (для рослин); 3. Значення для природи та життя людини; 4. Інтерпретація сприйнятого у світлі знань дітей.

Додаток З

Вимоги до звіту

Підготувати звіт про практику (у друкованому вигляді на аркушах формату А-4). Звіт про проходження педагогічної практики в групах старшого дошкільного віку здобувачки 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» П.І.Б. 1. Терміни та база проходження практики. 2. Характеристика умов проходження практики. 3. Роздуми та судження про виконання завдань практики, причини не виконання окремих позицій. 4. Труднощі та пропозиції щодо удосконалення змісту та організації практики в групах дітей старшого дошкільного віку.